

Motion till riksdagen 2007/08:Ju7

av **Carina Ohlsson m.fl. (s)**
med anledning av skr. 2007/08:39

Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i sankonade relationer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnahus och att barn bör garanteras rättssäkerhet och egna juridiska ombud.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att involvera hela det civila samhället i kampen mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att redovisa och följa upp fördelningen av anslag som berör det som handlingsplanen tar upp.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utsatta kvinnors ekonomiska trygghet bör säkras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om analysen av våldets strukturella orsaker.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av programverksamhet för våldsamma män även utanför kriminalvården.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att snarast komma med förslag som gäller tillämpningen av besöksförbud, så att detta kan utgöra ett bättre skydd för våldsutsatta kvinnor och deras barn.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilt utsatta grupper och då också på ett tydligare sätt ta hänsyn till äldre kvinnors och minoriteters utsatta situation eftersom detta inte nog har tydliggjorts i handlingsplanen.

Fel! Okänt namn

Motivering

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem och ett allvarligt brott – inte minst för att den största delen av detta våld begås av någon man som kvinnan har, eller har haft, en relation till. Relationen har i många fall börjat som en kärleksrelation. I många av dessa misshandelsrelationer finns det också barn som upplever detta våld. Enligt Rädda Barnen är det mellan 100 000 och 190 000 flickor och pojkar som alltså lever med våldet i sin vardag.

Barnet som lever i en miljö med detta våld har även en förhöjd risk att själv bli fysiskt drabbat av våld. Barns praktiska svårigheter vid sekretessmarkering och skyddad identitet bör utredas. I många vardagssituationer efterfrågas personuppgifter som kan lämna efter sig spår som kan röja identiteten och ett nytt boende. I dag är det även problem med att tillgodose skolgång och barnomsorg för barn vid skyddat boende. Barnet bör också garanteras en rättssäker process för frågor som vårdnad, boende och umgänge. Barn ska ha samma rättssäkerhet som vuxna och ha ett eget juridiskt biträde med särskild kompetens och kunskap om barn. Barnhus ska finnas i den omfattning att de är tillgängliga för alla barn som är i behov av stöd och hjälp från myndigheter.

Antalet anmälda misshandelsbrott, som är det vanligast förekommande anmälda våldsbrottet, fortsätter att öka. Under år 2006 anmäldes drygt 77 000 misshandelsbrott, vilket är en ökning med 6 procent jämfört med år 2005. Trenden för samtliga anmälda misshandelsbrott har varit uppåtgående under de senaste decennierna. Anmäld misshandel mot kvinnor ökade med 6 procent till närmare 25 500 brott och mot män med lika mycket, till drygt 42 700 brott. Under 2006 anmäldes totalt 1 350 misshandelsbrott mot barn i åldern 0–6 år. Det är en ökning med drygt 250 brott eller 23 procent jämfört med år 2005. Även misshandel mot barn i åldern 7–14 år ökade under år 2006. Totalt anmäldes 7 450 misshandelsbrott mot barn i denna åldersgrupp, vilket är en ökning med 4 procent jämfört med år 2005. Antalet anmälda misshandelsbrott mot såväl män, kvinnor som barn har, med ett par undantag, ökat kontinuerligt under de senaste decennierna (Brottsförebyggande rådet 2007). Behovet av mer kunskap om de samhällsekonomiska konsekvenserna liksom de privata ekonomiska konsekvenserna för brottsoffren är påtagligt. Vi förutsätter att regeringen tar ett initiativ för att synliggöra kostnaderna för hela samhället. Europarådet har i sin halvårsrapport lagt ett golv på 1 euro per invånare för arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Vi beräknar att Sverige har passerat golvet men efterlyser regeringens svar på vilket antal euro man har som målsättning att sätta av. Frågan om golvet 1 euro bör drivas i kretsen Norden-Baltikum samt inom Europa av regeringen. Handlingsplanen saknar utblickar och konkreta redogörelser för hur man avser att framdeles driva frågan om mäns våld mot kvinnor i Norden, EU, Europarådet, OSSE och FN. Sverige har inte ratificerat Europarådets konvention om trafficking, ett arbete som bör vara klart i god tid innan Sveriges ordförandeskap för Europarådet under 2008. Regeringen bör driva frågan om att EU ska ratificera konventionen.

Mäns våld mot andra män är också ett stort samhällsproblem. Men detta våld har inte samma systematiska karaktär då det ofta begås i krogkön, vid korvkiosken eller på någon annan plats utomhus. Men det finns också män som systematiskt använder våld i olika situationer för att påvisa sin maskulinitet. Det s.k. fotbollsvåldet, kriminella mc-gäng och annat gängvåld är uttryck för denna systematik.

Oavsett vilket våld vi nu pratar om så utförs det oftast av män. 89 procent av dessa misshandelsbrott utövas av män. Detta samband är något vi måste få mer kunskap om och prata mer om. Maskulinitet och mansrollen kan förändras över tiden, och vad män kan vinna på ett jämställt samhälle i form av ökad livskvalitet bör också lyftas fram. Manliga nätverk men även traditionellt manliga organisationer och strukturer har en roll i samhällsdebatten. Idrottsledaren, författaren och sångaren som aktivt arbetar mot våldet kan bli viktiga förebilder. Att män och kvinnor tar ställning mot våldet är välkommet, men de borde bli fler. Att bärande krafter i samhället liksom enskilda män och kvinnor tar ett ökat ansvar och aktivt bekämpar mäns våld mot kvinnor och i nära relationer är nödvändigt och bör stödjas. Kampen måste bedrivas långsiktigt, på många nivåer och av både män och kvinnor.

2008 är Sverige ordförande för Europarådet. Det vore då önskvärt att som en god förebild på jämställdhetsområdet kunna visa att Sverige inkluderar det civila samhället. Genom ett sådant arbetssätt ökar förutsättningarna för att kvinnors frågor och inte minst våld mot kvinnor finns med som en prioriterad del även i andra länder.

Regeringen har nu kommit med den efterlängtdade och omtalade handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och våld i samkönade relationer. Med skrivelse 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer uppfyller man Europarådets krav på att medlemsländerna ska anta en handlingsplan. Från november 2006 och in på 2008 pågår Europarådets kampanj mot mäns våld mot kvinnor, ett arbete som Sveriges riksdagspartier ställt sig bakom.

Under denna mandatperiod tänker regeringen satsa över 800 miljoner kronor för att komma till rätta med detta våld. Drygt 100 miljoner av dessa riktas till dem som utövar våldet. Det är en utveckling av programverksamhet inom kriminalvården för män som är dömda för sexualbrott eller våld mot kvinnor, och det är utvärdering av verksamheter knutna till socialtjänsten.

Hur mycket som är nya satsningar är omöjligt att utläsa ur handlingsplanen. Vi väntar även på uppgifter om hur regeringen avser att fördela medlen mellan myndigheter och organisationer. Samtidigt bör det tydliggöras att nu införda ordning för medelstilldelning till kvinnojourer snarast bör utvärderas. Ansökningsförfarandet har medfört missförstånd, som bör rättas till inför kommande år.

Redan i regeringsförklaringen 2006 kunde man läsa att handlingsplanen skulle utarbetas. Där kunde man också läsa att "utsatta kvinnors ekonomiska trygghet säkras". Detta har regeringen inte alls beaktat. Man kan i flera undersökningar ta del utav att utsatta kvinnor i högre grad än andra kvinnor är arbetslösa och mer sjuka. När man sänker nivåer som nu i försäkringssystemen

Fel! Okänt namn på

så drabbas de utsatta kvinnorna och deras barn direkt – detta är helt oacceptabelt.

Men var är regeringens analys av hur vi ska komma till rätta med våldet? Det är tydligt att regeringen inte har någon samlad analys av vad som ligger bakom detta våld.

I handlingsplanen tar man ett individualistiskt perspektiv i skrivningarna om svenska heterosexuellas mäns våld mot kvinnor och man kan svagt skönja ett kulturellt perspektiv när frågan om hedersrelaterat våld beskrivs, liksom när våld i samkönade relationer kommer på tal. Har regeringen med denna handlingsplan tagit avstånd från den forskning, både svensk och internationell, samt den erfarenhet som finns inom bl.a. kvinnojour-rörelsen, som bygger på den maktstruktur som finns i samhället som kallas för genusordning eller könsmaktordning. Det är en analys som gör det möjligt för myndigheter och organisationer att arbeta konsekvent och med samma målsättning.

Och vad är det som gör att regeringen tänker avsätta så mycket som 110 miljoner kronor till kriminalvården för utveckling av programverksamhet som ännu inte är utvärderad när man samtidigt inte vill ge några pengar till det arbete som bedrivs av kriscentrum för män och socialtjänsten runtom i Sverige för att komma till rätta med mäns våld mot kvinnor? I alla fall inte innan dessa verksamheter har utvärderats? I fil.dr i sociologi Maria Erikssons rapport Mäns våldsutövande – barns upplevelser finns förslag om att bidra till utveckling av mer säkerhetsfokuserade modeller för arbete med män, och att utveckla modeller för dokumentation, uppföljning och utvärdering som på sikt ska kunna implementeras i verksamheter utanför kriminalvården och på detta sätt lägga grunden till data för interventionernas utveckling. Då det i nuläget finns ett stort behov att verksamheter utanför kriminalvården är det förvånande att regeringen inte vill stödja denna utveckling samtidigt som man skapar utvärderingsinstrument enligt förslaget.

Regeringen bör också snarast se över och komma med förslag till hur lagen om besöksförbud generellt ska kunna tillämpas och också då specifikt följa upp lagen om besöksförbud till det egna hemmet, som kom 2003.

Detta bör göras i syfte att på alla sätt öka skyddet för de kvinnor och barn som lever med våldet som en del av sin vardag. Detta bör även innefatta att så snart som möjligt komma med förslag om t.ex. en kombination med olika tekniska lösningar för övervakning och varning. Regeringen uppger att man inte gör någon könsanalys av bostadspolitiken. Kvinnor som söker bostad efter ett jourboende kan ha svårt att få en bostad, och dessa bostadssökande kvinnors möjlighet till ny bostad bör inkluderas i bostadspolitiken.

Särskilt utsatta grupper

Till gruppen särskilt utsatta kvinnor kan räknas kvinnor med funktionshinder (psykiskt, fysiskt eller begåvningshandikapp) kvinnor med missbruksproblem, kvinnor med utländsk bakgrund som t.ex. asylsökande kvinnor och flyktingkvinnor, kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld, homo-, bi- och transsexuella kvinnor samt unga kvinnor och flickor.

Fel! Okänt namn på

Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning följer samma mönster som våldet generellt. Våldsutövaren kan vara en anhörig eller en arbetskamrat. Det kan också vara någon som i sitt arbete ska stödja den funktionshindrade. Att utsättas för hot, våld och övergrepp av den som man är beroende av för sin dagliga livsföring ger en extra utsatthet.

Kvinnornas trovärdighet kan vara låg. Anmälningsgraden bland kvinnor med funktionsnedsättning uppges vara lägre än i kvinnogruppen generellt. Polisens förhörsmetoder behöver utformas och anpassas efter funktionshindrades förutsättningar.

Kvinnor med begåvningshandikapp utsätts oftare för sexuella övergrepp än kvinnor med andra funktionshinder. Våldsutsatta kvinnor med psykiska funktionshinder riskerar att bollas runt mellan olika myndigheter och vårdinstanser utan att få adekvat hjälp, stöd och trygghet.

En fråga man kan ställa sig är om föräldrar alltid är de bästa personliga assistenterna för sina barn. Gynnar det barnens frigörelseprocess från sina föräldrar?

I grundutbildningen för personalgrupper som möter kvinnor med funktionshinder bör det ingå utbildning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. I handlingsplanen beskrivs situationen för kvinnor med funktionshinder med begreppet personer. Genom att inte konsekvent tala om kvinnor kan insatser försvåras och försvagas. Strukturer som är en grund till att kvinnor med funktionshinder utsätts för våld förstärks, och insatser försvåras och försvagas.

Tillgången till skyddat boende är otillräcklig. Det gäller inte minst kvinnor med funktionsnedsättning.

Alla kvinnor har rätt till stöd, hjälp och akut skydd, anpassat till kvinnornas egna behov. Kvinnor med missbruksproblem har många gånger samma problembild som kvinnor med funktionsnedsättning. Man måste se till kvinnans hela livssituation. Hemlöshet är ett växande bekymmer i gruppen.

För asylsökande kvinnor kan varje kontakt med myndigheter förknippas med risken att avvisas. Tillgången på vård för gömda flyktingar är begränsad. Kvinnor som flytt och sökt skydd i Sverige kan ha upplevt trauman och varit utsatta för könsrelaterat våld.

Det är omvittnat att alla asylsökande inte framkommer. Utländska kvinnor kan ha språksvårigheter. Tolkar kan ha en diskriminerande kvinnosyn som påverkar deras arbete. Kvinnorna kan sakna socialt skyddsnetz i det nya landet och riskera social utfrysning när de söker hjälp eller vid en skilsmässa.

Könsstympling är exempel på våld omgärdat med många felaktiga föreställningar. Vi har sett alldeles för få exempel på lagföring för brottet könsstympling.

Fördomar och heteronormativitet begränsar ofta samhällets stöd till homo-, bi- och transsexuella kvinnor. Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) har genom sin jour för partnervåld byggt upp en kunskap; det är angeläget att det omgivande samhället tillägnar sig den kunskapen.

Unga kvinnor och flickor i åldersgruppen 18–24 år är särskilt utsatta för mäns våld. Omfångsundersökningen ”Slagen Dam” visade att unga kvinnor och flickor är den åldersgrupp som utsätts för mest våld av män som de inte

Fel! Okänt namn på

har eller har haft en sexuell relation med. Studien visade också att 20 procent uppgav att de hade utsatts för sexuellt våld i någon form före sin 15-årsdag. Unga kvinnor utsätts för kränkande tillmälen i skolan.

Äldre kvinnor

Det talas nästan aldrig om situationen för de äldre kvinnor som utsätts för våld av en nära anhörig. Detta märks även i handlingsplanen.

Nationellt Råd för Kvinnofrid utgav för flera år sedan skriften ”Han var väl inte alltid så snäll – Våld mot äldre kvinnor”. I skriften beskrevs orsakerna till våldet och vilka som utför det. Det kan vara mannen eller en son. Familjen kan ha burit på ett våldsmönster under flera generationer. Sjukliga förändringar efter t.ex. stroke eller demens liksom medicinering kan finnas som bakomliggande orsaker. Sjukdom, funktionshinder, hög ålder, ensamhet och en osäker ekonomisk situation ökar den äldre kvinnans beroende av andra. När beroendet av hjälp för att klara vardagen ökar så ökar även risken för våld och övergrepp. Beroendeställning, rädsla och skamkänslor hindrar ofta kvinnan från att söka hjälp eller våga berätta för anhöriga eller vårdpersonal om sin situation.

Det behövs kompetenshöjande insatser för de personalgrupper som möter eller arbetar med äldre. I dialogen med äldreorganisationer bör våld mot äldre kvinnor uppmärksammas.

I dag ligger fokus huvudsakligen på det våld som drabbar utomhus, på gator och torg, inte på våldet i den äldre kvinnans bostad.

Nationella minoriteter, ursprungsbefolkning m.fl.

Sverige har fem nationella minoriteter. Det är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samer är också en ursprungsbefolkning. De historiska minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. De fem nationella minoriteterna i Sverige omfattas alla av den svenska minoritetspolitiken. Avsikten är att stärka de nationella minoriteterna och ge det stöd som krävs för att deras språk ska hållas levande. Inom huvudområdena ska nationella minoriteter ges skydd, och möjligheterna till inflytande ska stärkas. Arbetet mot mäns våld mot kvinnor och i nära relationer måste då i högre grad utformas så att nationella minoriteter nås på sitt språk, och i ökad utsträckning ska egna organisationer och institutioner tas till vara i arbetet. Sametinget har t.ex. fått i uppdrag att i samråd med företrädare för de nationella minoriteterna genomföra en förstudie inför en hemsida för nationella minoriteter. I uppdraget, som ska redovisas den 31 mars 2008, bör då ingå förslag på information om mäns våld mot kvinnor. Handlingsplanen för IT-vård ska enligt vår mening ta fram information för nationella minoriteter och på språk som når större invandrargrupper samt svenskspråkiga. Kvinnofridslinjen, som vi välkomnar, bör snarast inkludera den av riksdagen fastslagna

Fel! Okänt namn på

språkpolitiken för nationella minoriteter i sitt arbete. Kontaktpersoner på
invandrarspråk finns det tillgång till inom ramen för Kvinnofredslinjen.

Stockholm den 6 december 2007

Carina Ohlsson (s)

Carina Adolfsson Elgestam (s)

Marie Nordén (s)

Anne Ludvigsson (s)

Hillevi Larsson (s)

Carina Hägg (s)